

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Факультет соціології
Кафедра галузевої соціології

« » 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 Соціологія
освітній рівень бакалавр
освітня програма соціологічне забезпечення управлінських процесів
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання денна
Навчальний рік 20__/20__
Семестр 5
Кількість кредитів ECTS 4
Мова викладання, навчання та оцінювання : українська
Форма заключного контролю іспит

Викладач: проф. Туленков М.В.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. (_____) « » 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. (_____) « » 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2020

Розробник: Туленков Микола Васильович, професор кафедри галузевої соціології, доктор соціологічних наук, професор

ЗАТВЕРДЖЕНО
Зав. кафедри галузевої соціології
(Бсзрукова О.А.)
(підпис)

Протокол № від « » 2020 р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету соціології

Протокол від «28» серпня 2020 року №1

Голова науково-методичної комісії _____ Червінська Т.Г.
(підпис)

1. Метою дисципліни є надання студентам системних теоретичних знань і відповідних практичних навичок з управління соціальним розвитком територіальних громад.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- 1) знати основні історичні, теоретичні та методологічні засади сучасної соціологічної думки;
- 2) вміти самостійно програмувати та організовувати соціологічне дослідження, опрацювати соціальну інформацію та володіти навичками роботи з сучасною комп'ютерною технікою.

3. Анотація навчальної дисципліни: Навчальна дисципліна «Розвиток територіальних громад» як прикладний напрям технологій управління соціальними спільнотами носить суто практичний характер. Вона сприяє формуванню в майбутніх соціологів практичних умінь і навичок роботи з територіальними громадами, а також володінню відповідними соціологічними засобами, методами та технологіями дослідження різних аспектів соціального розвитку територіальних громад і місцевих спільнот. У процесі навчання дисципліни передбачається набуття студентами вмінь працювати з сучасною науковою та галузевою літературою, навичок критичного опрацювання першоджерел і їх системного аналізу, а також набуття відповідних знань щодо способів та доцільності використання різноманітних соціологічних методик, технік і технологій у сфері управління соціальним розвитком територіальних громад.

Програма дисципліни складається з двох змістових частин: *частина 1* «Вступ до теорії та практика розвитку територіальних громад»; *частина 2* «Технології управління соціальним розвитком територіальних громад».

4. Завдання (навчальні цілі):

- надання студентам системних знань щодо генезису, наукового статусу, змісту, предметного поля, основних понять, структури та функцій теорії та практики соціального розвитку територіальних громад як науково-прикладної галузі сучасного соціологічного знання;
- набуття студентами відповідних умінь і навичок використання соціологічного підходу до вивчення специфіки та особливостей соціального розвитку територіальних громад, а також до обрання адекватних моделей, методів і технологій управління для розв'язання різноманітних проблем соціального розвитку регіонального соціуму;
- розширення в студентів наукового кругозору щодо характеру і можливостей використання сучасних інноваційних стратегій, підходів, моделей і способів управління соціальним розвитком територіальних громад у перебігу глобальних змін і суспільних трансформацій.

Це спрямовано на формування таких компетентностей:

- СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.
- СК09. Здатність прогнозувати розвиток соціальних процесів в організаціях, галузях та регіонах.
- СК14. Здатність визначати соціальні механізми стабільного функціонування та розвитку організаційних систем.
- СК16. Здатність проводити експертизи та оцінювання соціального стану організацій, регіонів, відповідність програм соціального розвитку міжнародним показникам.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (РН) :1- знати; 2- вміти; 3-комунікація; 4- автономність та відповідальність		Форми викладання і навчання	Методи оцінки та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати зміст, генезу, основні принципи та поняття, структуру, функції, особливості, цілі, форми, теоретичні під-ходи та ключові концепції, а також сучасні моделі та стратегії сталого розвитку територіальних спільнот в умова глобальних змін і суспільних трансформацій	лекції, практичні заняття, самостійна робота	усна відповідь, тематична доповідь, контрольна робота	10
1.2	Знати основні можливості та переваги системно-кластерного підходу організації управління територіальним розвитком, а також технології прогнозування, моделювання, програмування та планування розвитку територіальних спільнот і способи його оцінювання	лекції, практичні заняття, самостійна робота	усна відповідь, тематична доповідь, контрольна робота	10
2.1	Вміти виокремлювати головні соціальні проблеми, ключові умови та тенденції соціально-економічного та соціокультурного розвитку територіальних спільнот, а також адаптувати параметри регіональних явищ і процесів до умов життєдіяльності місцевих громад на основі використання сучасних технологій управління регіональних розвитком	лекції, практичні заняття, самостійна робота	усна відповідь, тематична доповідь, контрольна робота	15
2.2	Вміти демонструвати навички аргументованого по-дання власної позиції або думки, компетентної та толерантної дискусії, а також визначати переваги, можливості та доцільність використання різних концепцій, стратегій, моделей, форм або способів сталого розвитку територіальних спільнот	лекції, практичні заняття, самостійна робота	усна відповідь, тематична доповідь, контрольна робота	15
3	Вміти організувати, здійснювати та презентувати індивідуальний науково-дослідний проект з окремих проблем соціального розвитку територіальних громад українського суспільства	самостійна робота, науково-дослідний проект	тематична доповідь, презентація науково-дослідний проєкт	20
4	Вміти самостійно здійснювати аналітичну, дослідницьку та пошукову діяльність з проблем соціально-економічного та соціокультурного розвитку територіальних громад українського соціуму	самостійна робота, , науково-дослідний проект	тематична доповідь, науково-дослідний проект	30

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	Результати вивчення дисципліни (код)					
	1.1	1.2	2.1	2.2	3	4
РН14. Застосовувати теоретичні підходи та методологію аналізу до діагностики та вирішення організаційних і регіональних проблем	+	+	+	+	+	+

PH18. Організувати і проводити моніторинг та діагностику соціально-економічних процесів, проводити експертизи та оцінювання програм соціального розвитку організацій, регіонів тощо	-	-	+	-	+	+
---	---	---	---	---	---	---

7. Схема формування оцінки:

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. оцінювання активної роботи студентів (усних відповідей, тематичних доповідей, дослідних завдань) під час проведення практичних занять (PH1.1; PH1.2; PH2.1; PH2.2) – **20/12 балів**;
2. виконання двох контрольних робіт (PH1.1; PH1.2; PH2.1; PH2.2; PH4) – **20/12 балів**, (2 контрольні роботи по 10 максимальних балів або по 6 мінімальних балів за кожну роботу);
3. виконання та презентація результатів індивідуального науково-дослідного проекту (PH3; PH4) – **20/12 балів**, тобто максимум 15 балів (і мінімум 9 балів) за результат виконання проекту та максимум 5 балів (і мінімум 3 бали) за презентацію отриманих результатів.

- **підсумкове оцінювання:** письмовий іспит за білетом, який містить 4 (чотири) питання (PH1.1; PH1.2; PH2.1; PH2.2 - **максимально 40 балів** (10 максимальних балів або 6 мінімальних балів за кожне питання). Мінімальна оцінка успішного складання іспиту становить – **24 бали**.

- **умови допуску до підсумкового іспиту:** студент не допускається до іспиту, якщо протягом семестру він набрав менше ніж **36 балів**; такий студент допускається до іспиту за умови написання комплексної контрольної (реферативної) роботи, яка за своїм змістом і обсягом має відповідати кількості неопрацьованих ним тем дисципліни протягом семестру.

7.2 Організація оцінювання:

1. Практичні заняття оцінюються за фактом їх реального проведення, а бали накопичуються студентами протягом усього семестру.
2. Контрольна робота 1 виконується студентами самостійно в межах практичного заняття після вивчення тем 1-5.
3. Контрольна робота 2 виконується студентами самостійно в межах практичного заняття після вивчення тем 6-10.
4. Індивідуальне науково-дослідний проект виконується кожним студентом у межах самостійної роботи протягом семестру та презентується ним персонально під час проведення 2-х останніх практичних занять за графіком навчального процесу.

7.3 Шкала відповідності оцінок:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекційних і практичних занять

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин:		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Частина 1 «Вступ до теорії та практики розвитку територіальних громад»				
1	Теорія територіального розвитку як напрям наукового знання: зміст, структура і функції	2	2	6
2	Еволюція наукових засад територіального розвитку місцевих громад	2	2	8
3	Територіальна громада як ключовий елемент соціальної структури суспільства	2	2	8
4	Наукові підходи, концепції та сучасні моделі сталого розвитку територіальних громад	2	4	6
5	Стратегічні цілі, принципи, форми та засоби сталого розвитку територіальних громад	2	2	6
Контрольна робота 2			2	
Частина 2 «Технології управління розвитком територіальних громад»				
6	Системно-кластерний підхід до технологізації управління територіальним розвитком	2	4	8
7	Технології діагностики та прогнозування сталого розвитку територіальних громад	2	2	8
8	Технології моделювання та програмування сталого розвитку територіальних громад	2	2	8
9	Технології планування соціально-економічного та соціокультурного розвитку територіальних громад	2	2	6
10	Технології оцінки ресурсних можливостей розвитку територіальних громад	2	4	6
Контрольна робота 2			2	
Всього:		20	30	70

Загальний обсяг дисципліни - 120 годин, в тому числі:

- лекції – 20 годин;
- практичні заняття – 30 годин ;
- самостійна робота студентів – 70 годин.

9. Рекомендовані джерела

Основні (базові):

1. Бобровська О.Ю. Розвиток територіальних громад: базові поняття і показники оцінювання /О.Ю.Бобровська //Публічне адміністрування.-2017.-Випуск 1(17).- С.1-20. (С.3-18)
2. Василенко Г.В. Теоретичні аспекти ефективних стратегій місцевого розвитку /Г.В. Василенко//Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ.- Вип.ІІІ.-2009.-С.138-152. (С. 140-150)
3. Ворожейкин И.Е. Управление социальным развитием организации: Учебник/ И.Е .Ворожейкин.- М.: ИНФРА-М, 2011.- 176 с. (С. 10-38; 54-72; 73-89; 115-145)
4. Гончаренко І.В. Потенціал стратегічного розвитку об'єднаних територіальних громад регіону/ І.В.Гончаренко //Вісник аграрної науки при Чорномор'я .- 2020.-№1.-С.12-21. (С.14-20)

5. Гончаров А.В. Устойчивое развитие региона: потенциал, факторы, критерии, индикаторы /А.В.Гончаров //Казанская наука.-2015.-№1.-С.53-57. (С. 53-57)
6. Планування розвитку територіальних громад: Навч.посібник /Г. Василенко, І. Парасюк, Н.Сременко.-К.: ТОВ «Підприємство ВІ-ЕН-ЕЙ», 2015.- 256 с. (С. 3-32; 33-52; 53-73; 74-93; 98-106; 125-152)
7. Региональное управление: учебник /за ред.Ю.Ковбасюка, В.Вакуленко, М.Орлатого.-К.:НАДУ,2014.-512с. (С.25-70; 201-238; 260-288; 331-390; 485- 530)
8. Управління соціальним і гуманітарним розвитком : Навч. посібник у 2-х ч./За заг. ред. В.А.Скуратівського, В.П.Трошинського.-К.: НАДУ, 2009.- Ч.1.-456 с. (С. 5-58; 62-90; 155-230)
9. Управління сталим розвитком:Підручник /За ред. В.Беха, М. Туленкова.- К.: Каравела, 2018.-538с. (С. 12-71; 119-135; 191-221; 304-370; 378-409; 445-473)
10. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадянської участі: Навч. посібник [О.В.Берданова, В.М.Вакуленко, Н.М.Гринчук, В.С.Колтун, В.С.Куйбіда, А.Ф.Ткачук].-К.:НАДУ, 2017.-129с. (С. 6-31; 32-53; 54-70)

Додаткові:

1. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: Колективна монографія /За ред. В.В.Кравченка, М.О.Байматурова, О.В.Батанова.-К.: Атака,2007.-864с.
2. Андруник А.П. Технологии эффективного менеджмента: учеб. пособие в таблицах и схемах/А.П.Андруник.-Пермь:Кунгурская типография, 2015.-362с.
3. Батанов О.В. Територіальна громада – основа місцевого самоврядування в Україні: моногр./ О.В.Батанов.-К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001.-260с.
4. Бияков О.А. Теория экономического пространства: методологический и региональный аспекты /О.А.Бияков.- Томск: Изд-во Том. ун-та, 2004.- 152 с.
5. Боднар О.А. Формування моделі програмної реалізації стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій регіону// Зб. наук. праць Подільськ. держ. аграр.-техніч. ун-ту.- 2012.- Вип.20. Т.2.- С. 74-77.
6. Бурманова О.П.Территориальная организация населения: Учеб.пособие.-Новосибирск: БАГС, 2001.-120с. ■
7. Верменич Я.В. Територіальна управлінська система в Україні: теоретико-методологічні проблеми оптимізації /Я.В.Верменич// Український історичний журнал.-2006.-№6.-С.177-189.
8. Гаврилко П.П. Стратегія соціального розвитку регіону/ П.П.Гаврилко,М.Ю.Лалакулич //Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України.-2014.-Вип.3 (107).- С.463-468.
9. Гутман Г. В. Управление региональной экономикой /Г.В.Гутман, А.А.Мироєдов, С.В.Федин.- М.: Финансы и статистика, 2001.- 176 с.
10. Долятовский В. А. Зарубежный опыт комплексного развития регионов (территорий) /В.А.Долятовский // Регионология.- 1994.- № 2–3.-С.170-182.
11. Захаров Н. Управление социальным развитием : учебник/Н.Захаров, А.Кузнецовцов.- М. : ИНФРА-М, 2006.- 263 с.
12. Изард У. Методы регионального анализа: пер. с .англ./У.Изард.-М.: Прогресс,1966.- 660с.
13. Козловская О. В. Методология исследования стратегий развития региона /О.В.Козловская.- Томск:ТГУ, 2003.- 245 с.
14. Кузнецова О. В. Экономическое развитие регионов: теоретические и практические аспекты государственного регулирования/ О.В.Кузнецова.- М.: URSS, 2005.- 468 с.
15. Лапаева М. Г. Регион как пространственная социально-экономическая система государства /М.Г.Лапаева, С.П.Лапаев // Вестник ОГУ.-2012.- № 8. С. 132-139.
16. Мамонова В.В.Методология управления территориальным развитием: моногр./В.В.Мамонова.-Х.:Магістр, 2006.-196 с.
17. Маршалова А.С. Основы теории регионального воспроизводства: курс лекций /А.С. Мапшалова,А.С. Новоселов.- М.: Экономика, 1998.- 192 с.

18. Мигранян А. А. Теоретические аспекты формирования конкурентоспособных кластеров в странах с переходной экономикой /А.А.Мигранян // Вестник КРСУ.- 2002.- № 3.- С. 33–38.
19. Мороз О. Територіальна громада: сутність, становлення та сучасні українські реалії/ О.Мороз //Демократичне врядування. Науковий вісник.- 2008.-Випуск 2.
20. Назарова М.І. Стимули соціально-економічного розвитку регіону /М.І.Назарова //Економіка та Держава.-2011.-№1.-С.88-92
21. Осипов А.Г. Управление территориями: актуальные проблемы : моногр./ А.Г.Осипов – Новосибирск: СГГА, 2003. – 378 с.
22. Развитие сообществ: пособие для консультантов и организаторов /Г.Веремейчик, С. Говдис, Т.Пошевалова.-Минск: Доктор-Дизайн, 2001.-126с.
23. Розробка стратегій розвитку територіальної громади: загальні засади методики /В. Нудельман, І.Санжаровський.- К.: Дата банк України,2002.-232 с.
24. Стегній О.Г. Регіоналізм в Україні як об'єкт соціологічного дослідження/О.Г.Стегній, М.М.Чурилов.-К.: Знання, 1998.-217с.
25. Стратегічне планування місцевого розвитку: практичний посібник /О.Берданова, В.Вакуленко.-К.: «Софія-А», 2018.-88с.
26. Соціальні інтереси в контексті соціокультурної модернізації: Кол.моногр./За заг. ред. О.Г.Злобіної.- К.: Інститут соціології НАН України, 2011.- 323 с.
27. Социально-экономический потенциал устойчивого развития: Учебник. /Под ред. Л. Мельничука, Л.Хенсе.-Сумы: Университетская книга, 2007.-1120с.
28. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку /За заг. ред. В.С.Кравцова, І.З.Старонянської.-Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2020.-531 с.
29. Томсон Е. Регіони, регіоналізація та регіоналізм в сучасній Європі /Е.Томсон //Регіональна політика: Хрестоматія сучасної зарубіжної соціології / За заг. ред. І.Ф. Кононова.-Луганськ: Альма-Матер-Знання, 2002.-С.95-110.
30. Туленков Н.В. Теория социальных технологий: учебное пособие / Н.В.Туленков, Ю.П.Сурмин.-К.: МАУП, 2004.- 608с.
31. Управление развитием территорий: региональный аспект: моногр./Под ред. А.А. Зюзькина,И.Н.Свистуновой.-СПб.:Изд-во СПб УУЕ, 2015.-212с.
32. Управление территориальным развитием: Учеб. пос. [Л.С.Валиурова, Л.Г. Ахтариева, Н.З.Мазур].-Уфа: БАГСУ, 2012.-116с.
33. Цихан Т. В. Кластерная теория экономического развития/ Т.В.Цихан // Теория и практика управления.- 2003.- № 5.- С. 40–43.
34. Чайникова Л. Н. Методологические и практические аспекты оценки конкурентоспособности региона: моногр. /Л.Н.Чайникова.-Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2008. -148 с.
35. Чужиков В.І. Регіональні інтеграційні стратегії постсоціалістичних країн Європи /В.І. Чужиков.- К.: Кадри, 2003.-297 с.
36. Чумаченко М.Г. Проблеми регіонального самоврядування в Україні /М.Г.Чумаченко // Економіка України.- 1993.-№ 6.-С. 5- 14.
37. Яценко А.М.Організаційно-культурні ресурси і механізми соціального управління: моногр./А.М.Яценко.-Одеса: Астропринт,2003.-208с.